

JAK POMÓC DZIECKU Z PROBLEMAMI DYSLEKTYCZNYMI

W każdej szkole istnieje grupa dzieci mających duże trudności w opanowaniu umiejętności czytania i pisania. Jeżeli ich przyczyną nie są wady wzroku i słuchu, zaburzenia neurologiczne, obniżony poziom rozwoju umysłowego, zaniedbanie środowiskowe, niewłaściwe metody nauczania oraz czynniki emocjonalno-motywacyjne, to istnieje duże prawdopodobieństwo, iż jest to **dysleksja rozwojowa**.

Diagnoza dysleksji dotyczy więc wyłącznie (według ustaleń PTD oraz Komisji Egzaminacyjnej) uczniów z normą intelektualną (a nawet inteligencją wysoką), zmotywowanych, o prawidłowym rozwoju emocjonalno-społecznym, o sprawnie przebiegającym procesie edukacyjnym posiadających wiedzę i zdolność rozwiązywania problemów.

Przejawia się to osiągnięciami dydaktycznymi w postaci bardzo dobrych ocen z większości przedmiotów i utrzymującymi się specyficznymi trudnościami w czynnościach pisania i czytania, które mogą istotnie wpływać na wybiórcze kłopoty w nauce.

Niezmiernie ważne jest również kształtowanie umiejętności w dziedzinie ortografii. Z doświadczeń poradnictwa wynika, że większość uczniów nie zna zasad ortograficznych.

Wszystkie działania nauczycieli i terapeutów zmierzające do poprawy sytuacji dziecka dyslektycznego w szkole mają sens i mogą przynieść pożądane rezultaty tylko wówczas, gdy towarzyszy im dobra wola i zaangażowanie tak ucznia, jak i jego rodziców.

Podstawą powodzenia jest własna, systematyczna praca dzieci w szkole, a szczególnie codzienne, dodatkowe ćwiczenia w domu, zalecane i monitorowane przez specjalistę z zakresu terapii pedagogicznej i praca z pomocą rodziców.

1. Nie należy:

- Spodziewać się, że dziecko wyrośnie z tego typu problemów.
- Łudzić się, że kłopoty ucznia pozbawionego specjalistycznej pomocy ograniczą się do czytania i pisania i skończą się w młodszych klasach szkoły podstawowej.
- Traktować ucznia jak niezdolnego, złego lub leniwego.
- Ograniczać uczniowi liczbę zajęć pozalekcyjnych i zwalniać go z systematycznych ćwiczeń i pracy nad sobą.

2. Wskazane jest:

- Jak najwcześniejsze zaobserwowanie trudności ucznia, podjęcie próby określenia ich charakteru i przyczyny.
- Skonsultowanie problemu dziecka ze specjalistą (psychologiem, logopedą, pedagogiem, ewentualnie lekarzem).
- Zrozumienie ucznia, jego potrzeb, możliwości, ograniczeń, aby zapobiec wystąpieniu wtórnych zaburzeń emocjonalnych.
- Utrzymywanie kontaktu z poradnią, efektywne wykorzystywanie zaleceń zawartych w opinii psychologiczno – pedagogicznej oraz ustalenie reguł współpracy z rodzicami dziecka.
- Uczynienie dziecka odpowiedzialnym za pracę nad sobą, rodziców za pomaganie dziecku, a pedagoga za bycie doradcą.
- Okazywanie życzliwości, cierpliwości i wyrozumiałości.
- Stosowanie różnego rodzaju wzmocnień oraz stwarzanie sytuacji zapewniających przeżycie sukcesu.

- Uczenie sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych.
- Ćwiczenie odporności psychicznej.
- Stosowanie indywidualnych wymagań w zakresie przekazywania i egzekwowania nowych treści programowych.

Sposoby pracy z uczniami mającymi trudności dyslektyczne (trudności w czytaniu):

- Dzieci z zaburzeniami dyslektycznymi nie powinny być odpytywane głośnego czytania w obecności całej klasy, gdyż na skutek narastającego napięcia emocjonalnego dziecko czyta gorzej.
- Głośne czytanie zalecane jest wówczas, gdy czytany tekst został opracowany w domu.
- Uczniowie nie powinni czytać zbyt długich czytanek. Należy wprowadzić czytanie selektywne głośne i ciche ze sprawdzeniem zrozumienia tekstu.
- Nie wolno pozwalać dzieciom dyslektycznym na głośne czytanie bez kontroli, gdyż powoduje to utrwalanie błędów i nie doskonalą techniki czytania.
- Ćwiczenia w czytaniu głośnym powinny odbywać się wyłącznie pod kontrolą nauczycieli, rodziców, tak aby dziecko czytało poprawnie, powoli i wyraźnie.
- Ćwiczenia w czytaniu powinny odnosić się do takich procesów jak: postrzeganie, rozpoznawanie i rozumienie.
- Praca nad powiększeniem pola widzenia umożliwia wzrost tempa czytania.
- W celu usprawnienia czytania można stosować **tzw. metodę reporterską**, polegającą na nagrywaniu czytanego tekstu, odtwarzaniu go i zwracaniu uwagi na popełniane błędy.

- W pracy z uczniem dyslektycznym proponuje się wykorzystywać **tzw. książki mówione**. Są to taśmy magnetofonowe z nagraniami lektur szkolnych, dostępne w bibliotekach pedagogicznych lub dla osób niepełnosprawnych (niewidomych). *Książki mówione* pomagają uczniom przeczytać odpowiednie lektury w krótszym czasie.

Przykłady ćwiczeń w **czytaniu**:

1. Ćwiczenia usprawniające technikę czytania i rozumienie:

- Labirynty – odczytywanie haseł z liter zebranych po drodze.
- Łączenie w pary wyrazów różniących się jedną literą.
- Podkreślenie wśród rozsypanych wyrazów wyrazów pięcioliterowych, sześcioliterowych itp.
- Przystawianie liter w podanych wyrazach – tworzenie pojęć: nazwy drzew, kwiatów, warzyw itp.
- Stawianie pionowych kresek w tekście pisanym ciągiem w celu wyodrębnienia wyrazów.
- Wyszukiwanie wyrazów ukrytych w podanych słowach.
- Dzielenie tekstu (wiersza) na wyrazy, wstawienie znaków interpunkcyjnych.
- Uzupełnianie luk w tekście wyrazami umieszczonymi poniżej.
- Wykreślanie z tekstu pomyłkowo umieszczonych wyrazów.
- Wykreślenie z tekstu wyrazów, które nie pasują do kontekstu.
- Ciche czytanie tekstu i wykonywanie poleceń sprawdzających zrozumienie treści.
- Nadawanie tytułów przeczytanym historyjkom.
- „Książka mówiona”:
prezentowanie początku *książki mówionej* przez osobę dorosłą,
dziecko kontynuuje czytanie z użyciem kasety magnetofonowej.
Zadaniem dziecka jest: słuchanie tekstu, przy jednoczesnym śledzeniu go w książce, słuchanie tekstu bez czytania, streszczenie przeczytanego tekstu (ustne lub pisemne), dyskusja nad tekstem.

Ćwiczenia usprawniające ruchy galek ocznych podczas czytania:

- Odczytywanie par wyrazów w kolumnach – wyrazy podobne optycznie, jak i w brzmieniu fonetycznym.
- Śledzenie wzrokiem biegu linii ograniczonych punktami (cyfry i litery).
- Śledzenie wzrokiem po śladzie linii łączących figury, tam
- Czytanie tekstu (poziomo – wierszami) rozmieszczonego w dwóch, trzech oddzielnych grupach. Postrzeganie tekstu szybkimi dwoma lub trzema rzutami oczu.
- Odczytywanie wyrazów w pionie (metoda wertykalna).
- Czytanie tekstu sylabami (pionowo).

Sposoby pracy z uczniami mającymi problemy dysortograficzne:

- Ćwiczenia w czytaniu powinny łączyć się z ćwiczeniami w pisaniu.
- Dyktanda i prace pisemne ucznia z dysortografią należy oceniać jakościowo (opisowa ocena błędów), pod warunkiem systematycznej pracy w zakresie utrwalania reguł ortografii i korekty błędów w zeszytach.
- Ćwiczenia w pisaniu powinny być przeprowadzane systematycznie, w spokojnej atmosferze, bez pośpiechu i zdenerwowania. Praca taka jest skuteczna wówczas, kiedy przeprowadzona jest wytrwale przez szereg miesięcy.
- Ćwiczenia w pisaniu powinny być kontrolowane przez osobę dorosłą tak, aby zapewnić natychmiastową poprawę ewentualnych błędów.
- W pracy z uczniem jak najczęściej proponuje się stosować różne gry dydaktyczne, które wszechstronnie stymulują rozwój funkcji poznawczych.

- W początkowej fazie pracy usprawniającej poprawną pisownię ortograficzną należy koncentrować się na nauce pisania wyrazów z określonym problemem ortograficznym.
- Od nauki pisania poszczególnych wyrazów, ich analizy słuchowej i wzrokowej należy przejść do pisania związków wyrazowych.
- W późniejszym czasie dziecko powinno pracować z pojedynczymi zdaniami, a następnie z tekstem. Powyższe zadania ćwiczą spostrzegawczość, pamięć, koncentrację uwagi, zauważanie problemu ortograficznego.

Przykłady ćwiczeń w pisaniu:

- Czytanie, zapamiętywanie i zapisywanie z pamięci zestawu wyrazów (10 – 15 wyrazów).
- Podawanie jak największej ilości przymiotników określających cechy wybranych rzeczowników.
- Układanie wyrazów zaczynających i kończących się na określonej literze.
- Układanie zdań z wykorzystaniem wszystkich podanych wyrazów (wyrazy rozsypane).
- Zapamiętywanie układy figur geometrycznych – rysowanie z pamięci identycznego układu.
- Dopisywanie do podanego zestawu wyrazów wyrazów o podobnym znaczeniu.
- Odnajdywanie w tekście (pisanym ciągiem) nazw zwierząt, roślin itp.
- Układanie wyrazów np. z „rz” z wykorzystaniem podanych sylab.
- Tworzenie łańcucha wyrazów z trudnościami ortograficznymi. Każdy następny wyraz zaczyna się od ostatniej litery poprzedniego.

- Przekształcanie podanych wyrazów w inne, poprzez zamianę kolejności sylab.
- Wyszukiwanie w podanym zbiorze liter wyrazów jednosylabowych, dwusylabowych z trudnościami ortograficznymi.
- Spostrzeganie różnic na obrazkach – wymienianie i zapisywanie szczegółów, którymi się różnią.
- Dopisywanie synonimów do podanych wyrazów np. z uwzględnieniem pisowni ch – h, ó – u, rz – ż.
- Rozwiązywanie diagramów z wykorzystaniem informacji zawartych w podanym tekście.
- Tworzenie rymu do podanych wyrazów z trudnościami ortograficznymi.
- Porządkowanie rozsypanych wypowiedzi – tworzenie dialogu.
- Redagowanie opowiadań z wykorzystaniem podanych wyrazów.
- Pisanie prac na komputerze z wykorzystaniem edytora tekstu – możliwość natychmiastowej korekty błędów.
- Przykładem innych ćwiczeń poprawnej pisowni są tygodniowe ćwiczenia wg propozycji prof. Marty Bogdanowicz oraz dyktando w 10 punktach z komentarzem ortograficznym (również opracowane przez prof. Bogdanowicz).